

Effects of Tourism Entrepreneurship on the Viability of Rural Households: A Case Study of North Banajoui Rural District, Bonab County (IRAN)

Javad Hajializadeh ¹

1. Corresponding Author, Department of Geography Education, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: j.hajializadeh@cfu.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:
Received 28 April 2025
Received in revised form 12
October 2025
Accepted 18 November 2025
Published online 19 February
2026

Keywords:
Bonab,
Rural Households,
Viability,
Entrepreneurship,
Tourism.

Objective: This study aimed to investigate the effects of tourism entrepreneurship on the viability of rural households in the North Banajoui Rural District of Bonab County (North West of IRAN).

Methods: The present study is applied in terms of its purpose and descriptive-analytical in terms of its method. The statistical population of the study consists of rural households in the northern Banajoui rural district of Bonab city. According to the results of the 2016 census, 3828 households, equal to 12262 people, live in this rural district, and 349 people were selected as a sample using the Cochran formula. The data and information of the study were collected using a researcher-made questionnaire, the face and content validity of which was confirmed using the opinions of relevant experts and professors. Also, its reliability using the Cochran formula was found to be 0.79 for the tourism entrepreneurship component, 0.77 for the sustainability component, and 0.78 for the entire questionnaire. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis, and Pearson correlation coefficient were used.

Results: The results of the one-sample t-test showed that the status of tourism entrepreneurship, with an average of 3.121, and the status of rural household viability, with an average of 3.223, are in a desirable state. The results of the multivariate regression analysis of the effects of tourism entrepreneurship on rural household viability showed that the economic index had the greatest impact on rural household viability, with a beta coefficient of 0.376. The results of the Pearson correlation coefficient showed that the value of the obtained correlation coefficient was equal to 0.376, which indicates a significant relationship between tourism entrepreneurship and rural household viability.

Conclusions: There is a significant relationship between tourism entrepreneurship and the viability of rural households, so that by providing a platform for entrepreneurship and improving tourism economic indicators, the viability indicators of rural households will also improve.

Cite this article: Hajializadeh, J. (2026). Effects of Tourism Entrepreneurship on the Viability of Rural Households: A Case Study of North Banajoui Rural District, Bonab County (IRAN). *Space Economy and Rural Development*, 14 (54), 93-110. <http://doi.org/10.66224/serd.14.54.7>

© The Author(s)
DOI: <http://doi.org/10.66224/serd.14.54.7>

Publisher: Kharazmi University

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The trends observed in the tourism industry in recent years indicate an increase in demand for nature-based tourism and rural tourism. Good management of rural tourism can make a positive contribution to supporting the rural economy and society, and become one of the main factors influencing the direction of regional development. One of the important factors that can make the rural economy flourish is turning to entrepreneurship. Rural entrepreneurship is not a new concept, with case studies in the literature. Often referred to as an entrepreneurial activity to enhance economic development or to create value for the place, rural entrepreneurship is strongly associated with the productivity of rural communities. Meanwhile, tourism entrepreneurship is a popular research topic because it is associated with a variety of topics. It is often mentioned as an entrepreneurial activity to explore opportunities for economic development, creativity in tangible and intangible products related to the tourism sector. However, rural tourism entrepreneurship (RTE) is a new concept in the literature that combines rural entrepreneurship and tourism entrepreneurship.

Methods

The present study is applied in terms of its purpose and descriptive-analytical in terms of its method. The statistical population of the study consists of rural households in the northern Banajoi rural district of Bonab city. According to the results of the 2016 census, 3828 households, equivalent to 12262 people, live in this rural district. Using the Cochran formula, 349 people were selected as a sample. In order to collect data and information for the study, a researcher-made questionnaire was used, the face and content validity of which was confirmed using the opinions of relevant experts and professors. Also, its reliability using the Cochran formula was obtained as 0.79 for the tourism entrepreneurship component, 0.77 for the livability component, and 0.78 for the entire questionnaire, which indicates appropriate reliability for the questionnaire. Economic, socio-cultural, institutional, physical-infrastructure, and environmental indicators have been used for tourism entrepreneurship, and economic, social, environmental, and physical-infrastructure indicators have been used for livability. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis, and Pearson correlation coefficient have been used. In order to analyze the research findings, one-sample t-test, multivariate regression analysis and Pearson correlation coefficient have been used.

Results

The research findings have been analyzed in two separate sections, descriptively and inferentially. The results of the descriptive findings showed that 59 percent of the respondents were male and 41 percent of the respondents were female. In terms of marital status, 53 percent of the respondents were married, and 47 percent were single. In terms of age, the highest frequency percentage, with 34 percent, was in the age group of 31 to 40 years, and the lowest frequency percentage, with 11 percent, was in the age group over 60 years. In terms of education, the highest frequency percentage, with 28 percent, was in the diploma education group, and the lowest frequency percentage, with 14 percent, was in the primary education group.

Conclusion

The rural community, as a part of the country's population that plays an important role in the country's food production, has faced many problems in recent years, which has caused many villagers to migrate to cities. The recent droughts and the lack of suitable jobs in villages have driven many young people to cities. One of the issues that can be employed in villages is

tourism, especially tourism entrepreneurship. The tourism industry, as the third-highest-income industry in the world, has great potential for entrepreneurship and employment, which will benefit villagers, especially in rural communities. The present study aims to investigate the effects of tourism entrepreneurship on the viability of rural households, a case study of the North Banajoi Rural District of Bonab County. The results showed that the villages of North Banajoi Rural District have a great potential for tourism and tourism entrepreneurship, which can lead to sustainable growth and development in this region in the coming years. The presence of many natural and historical tourist areas and the presence of suitable weather throughout the year attract many tourists to this region. The results showed that the situation of tourism entrepreneurship in the villages of North Banajoi Rural District is favorable, and for this reason, the livability of rural households has also improved, and as a result, it is evaluated as favorable. The results of the effects of tourism entrepreneurship on the viability of rural households in the economic dimension showed that tourism entrepreneurship has resulted in the majority of active people benefiting from suitable jobs, the possibility of suitable employment for women at the village level, an increase in diverse job opportunities in the village, the benefit of villagers from sufficient income and the ability to meet their usual living expenses, the benefit of villagers from sufficient savings and deposit reserves, the proper provision of people's daily needs by grocery stores located at the village level, the provision and provision of goods needed by villagers through rural cooperatives, job creation, etc., and private sector investment in rural development measures (for example, employment infrastructure such as the development of small and medium-sized workshop industries).

Keywords: Bonab, Rural Households, Viability, Entrepreneurship, Tourism.

Author Contributions

The level of participation of the author in this article is equal.

Data Availability Statement

The data generated and analyzed during this study are available upon reasonable request from the corresponding authors. All data supporting the findings of this research are included within the article and its supplementary materials. No external funding was utilized for this research, and ethical considerations were strictly adhered to throughout the study.

Acknowledgements

The author considers it her duty to express her gratitude to the respected reviewers for providing valuable guidance and to the staff of Kamal magazine.

Ethical considerations

The author has observed ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed.

Funding

This article has not been financially supported by any governmental or non-governmental organization or institution.

Conflict of interest

According to the author of this article, there is no conflict of interest.

اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب)

جواد حاجی‌علی‌زاده^۱

۱. نویسنده مسئول، گروه آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: j.hajalizadeh@cfu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب بوده است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸	روش پژوهش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ شیوه انجام آن توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق را خانوارهای روستایی دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب تشکیل داده است. بر طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد ۳۸۲۸ خانوار برابر با ۱۲۲۶۲ نفر در این دهستان ساکن هستند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۴۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. گردآوری داده‌ها و اطلاعات تحقیق با پرسشنامه محقق ساخته به دست آمده است که روایی صوری و محتوایی آن با استفاده از نظرات کارشناسان و اساتید مربوطه مورد تایید قرار گرفت. همچنین، پایایی آن با استفاده از فرمول کوکران برای مولفه کارآفرینی گردشگری برابر با ۰/۷۹ و برای مولفه زیست‌پذیری برابر با ۰/۷۷ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۸ به دست آمده است. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک‌نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چندمتغیره و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۷/۲۰	یافته‌ها: نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نشان داد که وضعیت کارآفرینی گردشگری با میانگین ۳/۱۲۱ و وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی با میانگین ۳/۲۲۳ در حالت مطلوب قرار دارند. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره از بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نشان داد که شاخص اقتصادی بیش‌ترین تاثیر را بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۷۶ داشته است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که مقدار ضریب همبستگی به‌دست آمده برابر با ۰/۳۷۶ است که نشان‌دهنده رابطه معنادار بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی است.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۸/۲۷	نتیجه‌گیری: بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی رابطه معناداری وجود دارد، به‌طوری که با فراهم شدن بستر کارآفرینی و ارتقاء شاخص‌های اقتصادی گردشگری، شاخص‌های زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نیز بهبود می‌یابد.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۳۰	
کلیدواژه‌ها: بناب، خانوارهای روستایی، زیست‌پذیری، کارآفرینی، گردشگری.	

استناد: حاجی‌علی‌زاده، جواد (۱۴۰۴). اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب).

اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۴ (۵۴)، ۹۳-۱۱۰. <http://doi.org/10.66224/serd.14.54.7>

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه خوارزمی

مقدمه

عدم توجه به مساله گردشگری و البته فشار بر منابع آب و خاک به عنوان تنها ترین منبع درآمد روستاییان، باعث شده است که تاب آوری ایشان تحت تاثیر قرار گیرد. روندهای مشاهده شده در صنعت گردشگری در سالهای اخیر نشان دهنده افزایش تقاضا برای گردشگری مبتنی بر طبیعت و گردشگری روستایی است. مدیریت خوب گردشگری روستایی می تواند سهم مثبتی در حمایت از اقتصاد و جامعه روستایی داشته باشد و به یکی از عوامل اصلی تاثیرگذار در جهت گیری توسعه منطقه تبدیل شود. یکی از عوامل مهمی که می تواند موجب شکوفایی اقتصاد روستا گردد روی آوردن به کارآفرینی است (کونا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰).

کارآفرینی روستایی مفهوم جدیدی با مطالعات موردی در ادبیات نیست (فالتز^۲، ۲۰۲۳). اغلب به عنوان یک فعالیت کارآفرینانه برای تقویت توسعه اقتصادی، یا ایجاد ارزش برای مکان، کارآفرینی روستایی به شدت با بهره‌وری جوامع روستایی مرتبط است (یاچین^۳، ۲۰۲۱). در همین حال، کارآفرینی گردشگری یک موضوع تحقیقاتی پرتعداد است زیرا با موضوعات متنوعی همراه است (مارکویلر^۴، ۲۰۱۹). اغلب به عنوان یک فعالیت کارآفرینانه برای کشف فرصت برای توسعه اقتصادی (کالمونز و پیترز^۵، ۲۰۱۸)، خلاقیت در محصول ملموس و ناملموس (میرا و وینودان^۶، ۲۰۱۸) و مرتبط با بخش گردشگری (برتلا^۷، ۲۰۱۷) ذکر می شود. با این حال، کارآفرینی گردشگری روستایی (RTE) یک مفهوم جدید در ادبیات است که کارآفرینی روستایی و کارآفرینی گردشگری را ترکیب می کند (یوتامی و همکاران^۸، ۲۰۲۳).

علاوه بر این، علاقه به گردشگری در جوامع روستایی به دلیل کاهش کشاورزی و مهاجرت به بیرون جمعیت افزایش یافته است. گردشگری می تواند به افزایش فعالیت های تجاری محلی و ایجاد شغل کمک کند (آگوزمن^۹ و همکاران، ۲۰۲۴). اگر به خوبی مدیریت شود، ممکن است به حمایت از اقتصاد و جامعه روستایی و همچنین تبدیل شدن به یکی از قدرتمندترین نیروهای مؤثر بر توسعه منطقه‌ای کمک کند. علاوه بر این، کارآفرینی گردشگری روستایی با اهداف توسعه پایدار مانند "کاهش فقر" که کارآفرینی روستایی از طریق ایجاد اشتغال و تولید درآمد، توسعه مهارت، در دسترس بودن و دسترسی به کالاها و خدمات و همچنین مسئولیت اجتماعی به کاهش فقر کمک می کند، ادغام شده است (فالتز^{۱۰}، ۲۰۲۴).

از سوی دیگر زیست‌پذیری به عنوان یک پارادایم جامع که از توسعه انسانی و رفاه جامعه بر اساس افزایش ابعاد دوگانه فیزیکی-محیطی و فرهنگی هر فضای ساخته شده است (نیک‌سرشت و همکاران، ۱۴۰۲)؛ و در معنای اصلی و کلی خود به مفهوم دستیابی به قابلیت زندگی و در واقع، همان دستیابی به کیفیت برنامه‌ریزی یا مکان پایدار است که با تعدادی از مفاهیم و اصطلاحات دیگر مانند پایداری، کیفیت زندگی، کیفیت مکان و اجتماعات سالم در ارتباط است (حجاریان، ۱۴۰۳). عوامل بسیار مهمی در زیست‌پذیری خانوارهای روستایی مؤثرند که به نحوی مرتبط با اقتصاد و اشتغال روستاییان است. یکی از این عوامل کارآفرینی گردشگری در روستاها می باشد. گسترش و رونق کارآفرینی گردشگری در محیط روستا سبب افزایش اشتغال و درآمد در بین روستاییان شده و بواسطه آن افزایش زیست‌پذیری را به دنبال دارد. از همین رو دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب با وجود ظرفیت‌های بسیار مناسب در زمینه گردشگری و برخورداری از آب و هوای مناسب به خصوص در فصل بهار و تابستان پذیرای گردشگران بسیار زیادی است که از مناطق مختلف به این دهستان سفر می‌کنند. بهره‌مندی از این ظرفیت بسیار بالا در زمینه گردشگری و ایجاد کارآفرینی در زمینه گردشگری علاوه بر ایجاد اشتغال پایدار در سطح منطق و جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهر موجب افزایش کیفیت زندگی خانوارهای روستاییان شده و بواسطه آن سبب افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در ابعاد مختلف

¹ - Cunha et al

² - Falter

³ - Yachin

⁴ - Marcouiller

⁵ - Kallmuenzer & Peters

⁶ - Meera & Vinodan

⁷ - Bertella

⁸ - Utami et al

⁹ - Aguzman et al

¹⁰ - Falter

اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی و غیره خواهد شد. بنابراین با توجه به مطالب بیان شده پرداختن به این مساله که کارآفرینی گردشگری در این دهستان تا چه اندازه می‌تواند در افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نقش داشته باشد اهمیت و ضرورت پیدا می‌کند. هدف این پژوهش بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی مطالعه موردی دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب است. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال است که اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب تا چه اندازه است؟

پیشینه پژوهش

۱. پیشینه نظری

کارآفرینی واژه‌ای فرانسوی است که به مفهوم متعهد شدن تبیین شده است. کارآفرین در فرهنگنامه وبستر به فردی اطلاق می‌شود که تعهد نموده است در قالب یک فعالیت اقتصادی با سازماندهی و اعمال مدیریت شرایط مناسبی را ایجاد کرده و مخاطرات آن فعالیت اقتصادی را به حداقل برساند (احمدپورداریانی و همکاران، ۱۳۹۷). در واقع کارآفرینی است که می‌تواند سطح اقتصادی یک کشور را تعیین می‌کند و باعث موفقیت یا شکست اقتصاد آن کشور می‌شود. در مورد پیشینه کار آفرینی باید اذعان کرد که در سال‌های اخیر، دانشگاهیان اعم از جغرافیدانان، اقتصاددانان، جامعه‌شناسان و سیاست‌گذاران در توسعه اقتصادی یاد می‌کنند. رفع فقر، افزایش سطح توسعه یافتگی، کاهش بیکاری منوط و مبتنی بر تغییر سطح کارآفرینی در جامعه می‌باشد (ظاهری و همکاران، ۱۴۰۳). ایجاد فرصت‌های شغلی محلی، حیاتی‌ترین خدمت کارآفرینی به زیست‌پذیری روستایی است. وقتی جوانان تحصیل کرده و ماهر بتوانند کسب‌وکار خود را در روستا راه‌اندازی کنند یا در آن مشغول به کار شوند، انگیزه برای مهاجرت به مناطق شهری به شدت کاهش می‌یابد. این تثبیت جمعیت، به ویژه در مورد نیروی جوان، از تخلیه فکری و جمعیتی روستا جلوگیری می‌کند. با ماندگاری جمعیت، تقاضا برای خدمات اساسی مانند مدارس، مراکز بهداشتی و فروشگاه‌ها حفظ می‌شود و روستا پویایی اجتماعی خود را از دست نمی‌دهد (پان^۱ و همکاران، ۲۰۲۴).

گردشگری و کارآفرینی دو نیروی محرکه قدرتمند در اقتصاد جهانی هستند که پیوندی تنگاتنگ و متقابل دارند. صنعت گردشگری، به واسطه ماهیت گسترده و چندوجهی خود، نه تنها یک حوزه اقتصادی، بلکه یک زمین حاصل‌خیز برای خلق ارزش و نوآوری‌های کارآفرینانه به شمار می‌رود (خلیل‌زاده و همکاران، ۲۰۲۵). تأثیر کارآفرینی در این صنعت صرفاً اقتصادی نیست، بلکه ابعاد اجتماعی و زیست‌محیطی نیز دارد. کارآفرینان محلی با ایجاد مشاغل جدید، اغلب مانع از مهاجرت جوانان به شهرهای بزرگ شده و به توزیع عادلانه‌تر ثروت کمک می‌کنند. کسب‌وکارهای کوچک که ریشه در منطقه دارند، معمولاً نسبت به حفظ منابع طبیعی و محیط زیست خود متعهدتر هستند، که این امر به توسعه مدل‌های گردشگری پایدار منجر می‌شود. در نهایت، تلفیق زیرکانه گردشگری و کارآفرینی، نه تنها یک موتور محرک اقتصادی، بلکه ابزاری قدرتمند برای احیای هویت‌های محلی، ایجاد حس غرور جمعی و تضمین آینده‌ای روشن‌تر برای مناطق کمتر توسعه‌یافته است (زنگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۴).

موانع موجود در زیست‌پذیری روستایی، از جمله مواردی نظیر فقدان سرمایه‌گذاری مناسب، زیرساخت‌های ضعیف، و محدودیت‌های جغرافیایی، باعث بروز سلسله‌ای از پیامدهای مخرب می‌شوند که عمده‌ترین آن‌ها مهاجرت روستایی، افول و تضعیف اقتصاد محلی، فرسایش اجتماعی و فرهنگی و تخریب محیط زیست و منابع طبیعی است (اعظمی و همکاران، ۱۴۰۳). این مهم، زیست‌پذیری روستاها را با مسائل بزرگی مانند الگوهای ناپایدار زندگی، مهاجرت فرستی، آموزش ناکافی منابع انسانی و متروکه شدن زمین‌های کشاورزی و محروم بودن مناطق روستایی از نظر امکانات و خدمات رفاهی روبه‌رو کرده است (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۷). پس برای کاهش این فشارها با فراهم کردن بسترهای اقتصادی، اجتماعی و کالبدی می‌توان زمینه زیست‌پذیری آن‌ها را فراهم نمود (منظم اسمعیل پور و همکاران، ۱۳۹۷) و با زیست‌پذیر کردن نواحی روستایی اهداف توسعه پایدار را محقق نمود. به

^۱ - Pan

^۲ - Zeng

همین سبب از زیست پذیری به عنوان یا مفهوم نو در حوزه برنامه ریزی روستایی نام می برند که کیفیت زندگی در مناطق روستایی را مورد توجه قرار می دهد؛ و کارآفرینی گردشگری می تواند باعث اعتلای آن بشود.

صنعت گردشگری و مهمان نوازی نشان دهنده زمینه مناسبی برای کارآفرینی است زیرا کارآفرینان و همچنین سرمایه گذاری های جدید در آن، کلیدی برای نوآوری و خلاقیت گردشگری هستند (لبامبو^۱، ۲۰۱۹). علاوه بر این، تغییرات و تحولات ناشی از کارآفرینی برای موفقیت و رقابت پذیری یک مقصد گردشگری اساسی است (تانگ^۲ و همکاران، ۲۰۲۱). کارآفرینی فرآیند یکپارچه سازی منابع و همچنین شناسایی و بهره برداری از فرصت ها برای ایجاد یک شرکت است (دیاس و سیلوا^۳، ۲۰۲۱). به عنوان یک پدیده اجتماعی و اقتصادی حیاتی، کارآفرینی به محرک اصلی توسعه اقتصادی تبدیل شده است (فو و همکاران^۴، ۲۰۱۹). با تغییر نحوه به کارگیری سرمایه و منابع، کارآفرینی به استراتژی جدیدی برای ترکیب عوامل تولید برای افزایش ثروت اجتماعی و توسعه اقتصادی دست یافته است (دیاس و همکاران^۵، ۲۰۲۰).

کسب و کارهای کوچک در گردشگری روستایی با محدودیت های متعددی روبرو هستند که در بسیاری از شرایط به دلیل موقعیت آنها در مناطق روستایی و کاهش اندازه آنها بدتر می شود. کسب و کارها در این زمینه خاص با واقعیتی روبرو هستند که در آن کارآفرینان باید بر مشکلات مختلفی در مدیریت و امکان پذیر ساختن کسب و کار خود غلبه کنند، مانند کمبود منابع و مهارت های مدیریتی یا ناتوانی در استخدام کارکنان واجد شرایط (اولالکان^۶، ۲۰۲۴). گردشگری روستایی به عنوان یک استراتژی توسعه حیاتی برای مناطق روستایی پدیدار شده است. زیرا گردشگران به دنبال دوره همه گیر، به سرعت در حال افزایش علاقه به تجربه گردشگری روستایی هستند. بازار امیدوار کننده در انتظار گسترش گردشگری روستایی باعث افزایش کارآفرینی شده است (یوتامی^۷ و همکاران، ۲۰۲۳). از یک سو، کارآفرینی گردشگری در مناطق روستایی مزایای اقتصادی قابل توجهی را برای ساکنان و جوامع این مناطق به همراه دارد (فالتز^۸، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، شرکت های گردشگری روستایی، که عمدتاً شامل کارآفرینی اجتماعی و کسب و کارهای خانوادگی هستند، ارزش های اجتماعی میزبان خود را به طور گسترده افزایش داده اند. در عمل، موانع اجتماعی و سیاسی، نیروی کار محدود، توسعه های زیرساختی و سرمایه های موجود عوامل اولیه ای هستند که بر کارآفرینی گردشگری روستایی تأثیر می گذارند (کونا^۹ و همکاران، ۲۰۲۰).

هدف کارآفرینی گردشگری روستایی فراهم کردن فرصت های کارآفرینی مختلف در قالب صنایع مختلف در مقیاس کوچک است که نیازهای گردشگران را برآورده می کند که نوآوری های متعددی را برای جامعه روستایی ایجاد می کند (سئال^{۱۰}، ۲۰۱۸). تغییرات قابل توجهی در جنبه های متعدد جامعه، از جمله کارآفرینی، با ظهور عصر دیجیتال به پیش رانده شده است. برخلاف ارتباط طولانی مدت فعالیت کارآفرینی با مراکز کلان شهرها، در سال های اخیر افزایش قابل توجهی در علاقه به کارآفرینی روستایی وجود داشته است که عمدتاً ناشی از پیشرفت در فناوری های دیجیتال بوده است (اولالکان، ۲۰۲۴). بر طبق گفته های لوپز^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۹)، آکریوس^{۱۲} و همکاران (۲۰۱۴) اشاره کرد که مشارکت مردم محلی یا جامعه محلی لازمه توسعه پایدار است زیرا می تواند از تضاد منافعی که ممکن است به وجود بیاید جلوگیری کند. علاوه بر این، تشویق مردم محلی به مشارکت، می تواند آگاهی محلی را از مزایای کارآفرینی گردشگری روستایی افزایش دهد و آن را پایدار نگه دارد. به عنوان مثال، کشاورزان به عنوان کارآفرینان گردشگری روستایی را می توان به عنوان پایگاهی حیاتی برای توسعه پایدار منطقه ای نام برد، زیرا مشارکت

¹ - Lebomba

² - Tang

³ - Dias & Silva

⁴ - Fu

⁵ - Dias

⁶ - Olalekan

⁷ - Utami

⁸ - Falter

⁹ - Cunha

¹⁰ - Seal

¹¹ - Lopez

¹² - Akrivos

آنها در توسعه بلندمدت منطقه ای ارزش اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را به منطقه اضافه می‌کند و در عین حال منابع کمیاب را در منطقه حفظ می‌کند. از این نظر، کارآفرینان گردشگری نقش مهمی در توسعه پایدار مناطق روستایی دارند (لردکیپانیدزه^۱ و همکاران، ۲۰۲۳).

زیست‌پذیری یا قابلیت زندگی مفهومی است که مطرح شدن آن در دهه ۱۹۸۰ میلادی نشان از تغییر جهت برنامه‌ریزان توسعه از تمرکز بر روی مناطق شهری با توجه به ایده‌آل کردن فضای زندگی مناطق حومه و نواحی روستایی است (کبیری و همکاران، ۱۴۰۲: ۳۲۰). در سال‌های اخیر، مفهوم زیست‌پذیری به عنوان چارچوبی برای ارزیابی کیفیت زندگی در محیط‌های مختلف اهمیت قابل توجهی پیدا کرده است (بدوی و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۹۹). زیست‌پذیری شامل بسیاری از عوامل همچون ثبات اقتصادی، ارتباطات اجتماعی و پایداری محیطی است که به رفاه افراد و جوامع کمک می‌کند (مارتینو^۲، ۲۰۲۱). به عبارت ساده‌تر، زیست‌پذیری بیانگر مجموعه امکانات موجود برای اجتماعات محلی است که در سطوح مختلف، آنها را به مکانی بهتر برای کار، معیشت و رشد خانواده تبدیل کند (بوهرکز^۳ و همکاران، ۲۰۲۳).

به‌طور کلی با کنکاش در مفهوم‌شناسی زیست‌پذیری و ردیابی متون علمی خاستگاه نظری آن را می‌توان با «رویکرد سیستمی» توسعه پایدار و نظریه نیازهای انسانی پیوند زد. مضمون زیست‌پذیری حاوی ابعاد متنوع و پیچیده‌ای است که به لحاظ ساختاری-کارکردی ماهیتی متعامل، نظام‌مند و در عین حال یکپارچگی و کلیتی دارد که همگی از مؤلفه‌های کلیدی رویکرد سیستمی محسوب می‌شوند (ژان^۴ و همکاران، ۲۰۲۲). به‌علاوه، این مفهوم متأثر از رویکرد توسعه پایدار بوده، لذا در کنار پایداری که به عنوان شعار و گفتمان برنامه‌ریزی عمومی پدید آمده است، با مفهوم «کیفیت‌زندگی» نیز ارتباط تنگاتنگی دارد. یکی از نگرانی‌های هر جامعه رفع نیازها و خواسته‌ها (مسکن، انرژی، آب، مواد غذایی، مدیریت ضایعات، بهداشت، امنیت عمومی، آموزش و پرورش، سرگرمی، تعامل اجتماعی، مشارکت‌ها، اقتصادی و خلاقیت) است که با دادن خدمات به مردم برطرف می‌شود (آخوندی قهرودی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴۸). لنارد و لنارد^۵ (۱۹۹۵) بر این باورند که زیست‌پذیری عموماً در سه حوزه اصلی کیفیت محیط، راحتی محله و رفاه فردی تعریف می‌گردند و به سه بعد وابسته به هم یعنی اقتصاد، اجتماع و محیط زیست تقسیم می‌شود (اعظمی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۲۳). به عقیده اوانس، سکه زیست‌پذیری دو رو دارد. یک رو معیشت و روی دیگر آن پایداری بوم‌شناختی است (نیکدل و همکاران، ۱۴۰۲: ۶۴). ایوانز^۶ (۲۰۰۲) زیست‌پذیری را معیشت و پایداری زیست محیطی تعریف می‌کند (گرامی و مکاران، ۱۴۰۲: ۲۰۹).

زیست‌پذیری از جمله مفاهیم نوین در حوزه برنامه‌ریزی روستایی است که کیفیت زندگی در مناطق روستایی را مورد توجه قرار می‌دهد؛ اما زیست‌پذیری با توجه به بستر و زمینه‌ای که در آن تعریف می‌شود، می‌تواند بسیار گسترده یا محدود باشد (قاسملو و همکاران، ۱۴۰۱). می‌توان گفت روستای زیست‌پذیر مکانی برای گفتگو، ارتباط و زندگی اجتماعی است که وابسته به خلق محیط سکونت، فعالیت و طراحی فضای عمومی است؛ به گونه‌ای که قادر باشد زمینه حضور ساکنان در قلمرو عمومی را فراهم کند (خدایانه و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰۲) و روستای زیست‌پذیر روستایی است که همه عناصر اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی برای پیشرفت و سلامت افراد جامعه تشریک مساعی می‌نمایند و برای همه اقشار جذاب، ارزشمند، امن و مناسب است (نیک‌سرشت و همکاران، ۱۴۰۲).

۲. پیشینه تجربی

^۱ - Lordkipanidze

^۲ - Martino

^۳ - Bohorquez

^۴ - Zhan

^۵ - Lenard

^۶ - Eyyvanz

نظری سرمایه و همکاران (۱۴۰۰) در مطالعه‌ای که در شهرستان کوه‌رنگ انجام داده‌اند به واکاوی عوامل بنیادین کارآفرینی گردشگری اثرگذار بر توسعه پایدار روستایی پرداخته‌اند. نتایج به دست آمده بیانگر این است که برای سنجش تاثیر کارآفرینی گردشگری بر توسعه پایدار روستایی می‌بایست میزان سازگاری اجتماعی- فرهنگی، سازگاری محیطی، میزان نوآوری و تاثیرات رشد و توسعه‌ای آن، در زندگی جامعه میزبان را مورد بررسی قرار داد. روزبهانی و همکاران (۱۴۰۲) در مطالعه‌ای در شهرستان ملایر به تحلیل قابلیت بازساخت فضایی کارآفرینی گردشگری در توسعه نواحی روستایی پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که کارآفرینی گردشگری (مبل و منبت) در ۹۰ درصد از نواحی روستایی دارای وضعیتی نسبتاً مطلوب بوده و سطح رشد فعالیت‌های اقتصادی کارآفرینی گردشگری را در منطقه منجر شده است. کریم‌زاده و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای در استان اردبیل به بررسی ارتباط مزیت‌های منطقه‌ای موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی با عوامل موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی پرداختند. نتایج نشان داد که در متغیر عوامل موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی در بعد نهادی عامل دسترسی آسان به نهادها و تعاونی‌های حامی فعالیت‌های کارآفرینانه و در بعد اجتماعی عامل نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت و مشکل، بیشترین میزان تاثیرگذاری را در این رابطه داشته است. در متغیر مزیت‌های منطقه‌ای موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی، در بعد سیاسی - حقوقی عامل وجود مشوق‌های دولتی برای کارآفرینان در راستای کارآفرینی روستایی و در بعد زیرساختی عامل دسترسی به جایگاه توزیع بنزین و سوخت، بیشترین میزان تاثیرگذاری در این رابطه را نشان می‌دهد.

جمن و علم^۱ (۲۰۱۶) در مقاله‌ای با عنوان " کارآفرینی به عنوان نیروی محرکه (پیشران) برای توسعه گردشگری روستایی " معتقدند که برای ایجاد علاقه و تمایل به مشارکت در کارآفرینی باید از مشوق‌ها و پشتیبانی‌های مختلفی از جمله دسترسی به سرمایه، فرصت حضور در دوره‌ها و آموزش کارآفرینی و جنبه‌های بازاریابی استفاده کرد. لبامبو^۲ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای نقش سیاست‌های کارآفرینی در توسعه کارآفرینی گردشگری روستایی در آفریقای جنوبی را مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که این مطالعه نشان داد که استفاده کنندگان و ذینفعان اصلی این سیاست‌ها و نهادهای حمایتی، کارآفرینان شهری، باسواد و باسابقه هستند، در حالی که کارآفرینان روستایی که بیشترین نیاز را دارند و در بسیاری از موارد هدف واقعی سیاست‌ها هستند، به دلیل کمبود دانش یا اطلاعات به حمایت دسترسی ندارند و یا به دلیل مسافت و هزینه نمی‌توانند. به دلیل فقدان دانش و اطلاعات سیاستگذاران، کارآفرینان روستایی در معرض رویکرد اجرای سیاست یکسانی قرار می‌گیرند که اثر معکوس دارد. این مطالعه انطباق اجرای سیاست را با شرایط منحصر به فرد محلی جوامع روستایی توصیه می‌کند. این مقاله با پیشنهاد مداخلات سیاستی ضروری در توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی به پایان می‌رسد. کونا^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای با عنوان کارآفرینان در گردشگری روستایی؛ آیا انگیزه‌های سبک زندگی به شیوه‌های مدیریتی کمک می‌کند که اکوسیستم‌های کارآفرینی پایدار را تقویت می‌کند؟ نتایج نشان داد که کارآفرینان توسط عوامل مختلفی برانگیخته می‌شوند که انگیزه سبک زندگی نقش اصلی را ایفا می‌کند. به چالش کشیدن یافته‌های سایر مطالعات در مورد کسب‌وکارهای کوچک در گردشگری، کارایی و موفقیت کسب‌وکار به عنوان یک دغدغه همیشگی مشهود است و شیوه‌های مدیریت، اگرچه غیررسمی، درست هستند. در واقع، به ویژه آن دسته از کارآفرینانی که بیشتر با انگیزه‌های سبک زندگی هدایت می‌شوند، نگرانی‌های پایداری را نشان می‌دهند که در استراتژی‌های فروش متقابل، سرمایه‌گذاری در کشاورزی بیولوژیکی، مدیریت صحیح زیست‌محیطی، یا تنظیم چندگانه ارزش فرهنگ محلی منعکس می‌شود. جالب توجه است که این پروژه‌ها برای صاحبان خود پاداش می‌دهند، برنامه‌ریزی بلندمدت را آشکار می‌کنند و تمایل به ایجاد شبکه‌های قوی دارند، که به وضوح نه تنها به اکوسیستم کارآفرینی پویا، بلکه همچنین پایداری گردشگری در مناطق روستایی کمک می‌کند. یوتامی^۴ و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای با عنوان کارآفرینی گردشگری روستایی؛ مروری بر ادبیات نظام مند منابع و چالش‌ها به این نتیجه رسیدند که که روستاهای گردشگری می‌توانند منابع کارآفرینی گردشگری روستایی خود از قبیل منابع

¹ - Jaman & Alam

² - Lebambo

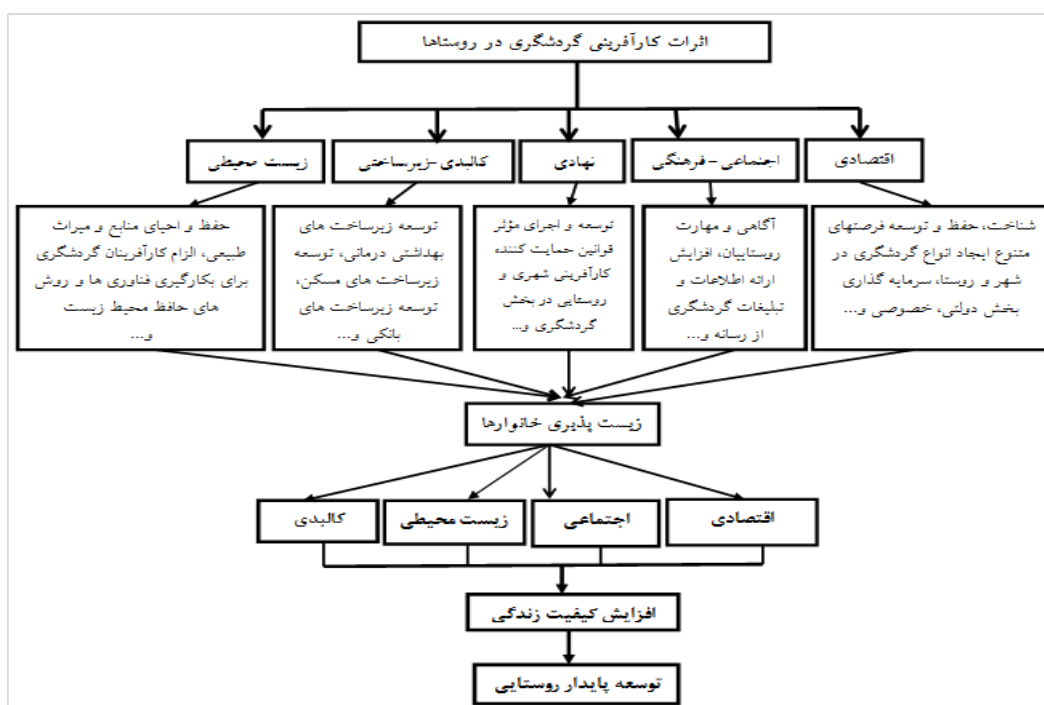
³ - Cunha

⁴ - Utami

فرهنگی، مالی، انسانی، طبیعی، سازمانی، فیزیکی، سیاسی و اجتماعی را برای توسعه روستاهای گردشگری خود کشف و بهبود بخشند. با این حال، روستاهای گردشگری در اجرای کارآفرینی گردشگری روستایی با چالش‌هایی مانند اقتصادی سیاسی، دولتی، حقوقی، اجتماعی، فرهنگی، جمعیتی، طبیعت، تکنولوژیکی و رقابتی مواجه هستند.

بررسی مطالعات صورت گرفته از پیشینه تحقیق بیانگر این است که تاکنون مطالعات صورت گرفته به نوعی به بررسی کارآفرینی گردشگری به طور مجزا پرداخته‌اند و یا این که به بررسی زیست‌پذیری خانوارهای روستایی پرداخته‌اند اما به بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نپرداخته‌اند. بنابراین این پژوهش به طور خاص بر کارآفرینانی تمرکز می‌کند که فعالیت‌های آن‌ها مستقیماً به بخش گردشگری وابسته است و به جای این که صرفاً اثرات کارآفرینی گردشگری را بر درآمد خانوار یا تغییر در الگوی مصرف بسنجد به مفهوم کلی زیست‌پذیری خانوارها که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی را در بر می‌گیرد پرداخته است.

۳. مدل مفهومی

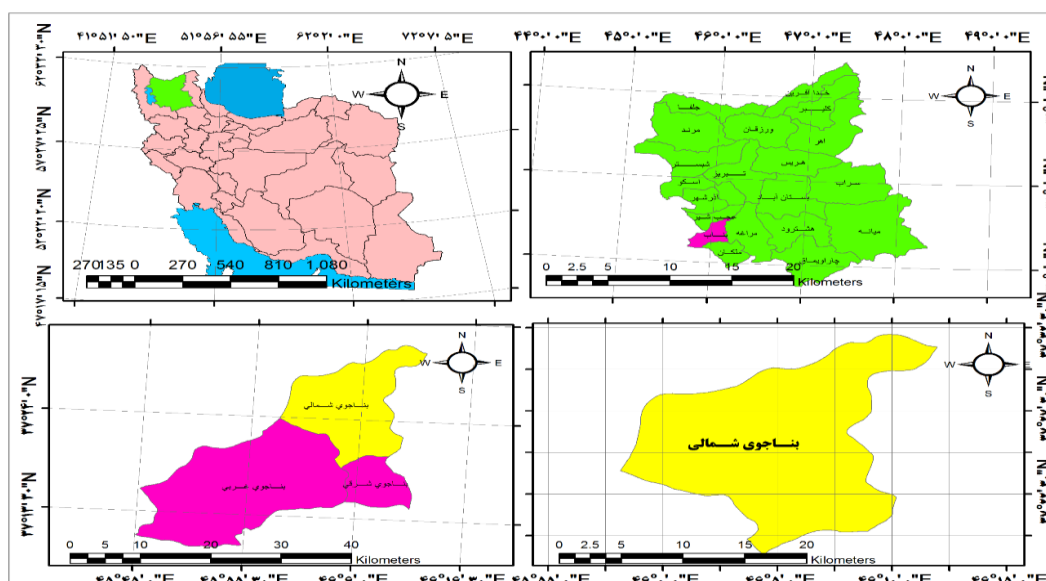

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی پژوهش

۱. معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان بناب با ۸۴۰ کیلومتر مربع وسعت در جنوب غربی استان آذربایجان شرقی واقع شده است و فاصله مرکز شهرستان با مرکز استان ۱۲۰ کیلومتر است. شهرستان بناب از شمال به شهرستان عجب شیر، از شرق به شهرستان مراغه، از جنوب به شهرستان ملکان و از غرب به شهرستان میاندوآب در استان آذربایجان غربی و دریاچه ارومیه محدود می‌شود. دهستان بناجوی شمالی یکی از دهستان‌های شهرستان بناب است که در بخش مرکزی این شهرستان واقع شده است. این دهستان با دو شهرستان عجب‌شیر و مراغه از سمت شمال، شرق و غرب همسایه است و همچنین با دهستان بناجوی شرقی و غربی از سمت جنوب هم مرز است (شکل ۱). براساس نتایج آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۳۸۲۸ خانوار برابر با ۱۲۲۶۲ نفر در این دهستان ساکن هستند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۱. موقعیت سیاسی دهستان بناجوی شمالی

۲. داده‌ها و روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ شیوه انجام آن توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری تحقیق را خانوارهای روستایی دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب تشکیل داده است که بر طبق نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۳۸۲۸ خانوار برابر با ۱۲۲۶۲ نفر در این دهستان ساکن هستند که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۴۹ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده است (جدول ۱).

جدول ۱. جمعیت، خانوار، درصد نمونه و تعداد نمونه اختصاص یافته به هریک از روستاها

روستا	جمعیت	خانوار	درصد نمونه	تعداد نمونه
زاوشت	۴۵۳۹	۱۴۰۶	۳۶/۸	۱۲۹
روشت کوچک	۱۵۲۴	۴۵۵	۱۲	۴۲
روشت بزرگ	۲۲۳۱	۷۲۱	۱۹	۶۷
دوش	۱۰۰۳	۳۲۱	۸	۲۸
القو	۱۵۶۴	۵۰۷	۱۳	۴۵
شورگل	۴۱۸	۱۲۴	۳	۱۰
صور	۲۴۹	۷۲	۲	۷
قره زکی	۱۱۱	۳۵	۱	۳
توته خانه	۶۰۸	۱۸۲	۵	۱۷
قیماس خان	۱۵	۵	۰/۰۲	۱
مجموع	۱۲۲۶۲	۳۸۲۸	۱۰۰	۳۴۹

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵ و محاسبات نگارنده، ۱۴۰۳

به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که روایی صوری و محتوایی آن با استفاده از نظرات کارشناسان و اساتید مربوطه مورد تایید قرار گرفته است و همچنین پایایی آن با استفاده از فرمول کوکران برای مولفه کارآفرینی گردشگری برابر با ۰/۷۹ و برای مولفه زیست‌پذیری برابر با ۰/۷۷ و برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۸ به دست آمده است که نشان دهنده پایایی مناسب برای پرسشنامه است. شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، نهادی، کالبدی-زیرساختی و زیست محیطی برای کارآفرینی گردشگری و از شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و کالبدی-زیرساختی برای زیست‌پذیری استفاده شده است (جدول ۲). به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون

چندمتغیر و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق از آزمون تی تک نمونه‌ای، تحلیل رگرسیون چند متغیره و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

جدول ۲. مولفه‌ها، شاخص و گویه‌های تحقیق

مولفه	شاخص	گویه
کارآفرینی گردشگری	اقتصادی	شناخت، حفظ و توسعه فرصت‌های متنوع ایجاد انواع گردشگری در شهر و روستا، سرمایه گذاری بخش دولتی، خصوصی، تعاونی در شکل گیری کارآفرینی گردشگری شهری و روستایی، اعطای وام و تسهیلات اعتباری و حمایت‌های غیرمالی با تمهیدات خاص، حداقل نمودن میزان بهره بانکی وام و تسهیلات اعتباری مرتبط با کارآفرینی گردشگری، حمایت‌های مالی خانواده و اقوام و دوستان برای راه اندازی کسب و کاری جدید در زمینه گردشگری شهری و روستایی، حمایت های مالی خیرین برای راه اندازی کسب و کاری جدید در زمینه گردشگری.
	اجتماعی-فرهنگی	شناخت، حفظ و توسعه جاذبه‌های میراث فرهنگی و تاریخی روستایی، شناخت، حفظ و توسعه محصولات و فرآورده های متنوع و بومی روستایی، ارائه آموزش های ترویجی مرتبط با گردشگری و مدیریت آن برای ارتقا دانش، آگاهی و مهارت روستاییان، افزایش ارائه اطلاعات و تبلیغات گردشگری از رسانه های جمعی مدرن جهت معرفی جاذبه های گردشگری روستایی، ارائه مشاوره های کارآفرینی گردشگری روستایی در سطح روستا از سوی نهادهای غیردولتی در روستا، ارائه اطلاعات به روز به روستاییان در راستای توسعه کارآفرینی در حوزه گردشگری، ترغیب مردم محلی به کارآفرینی در گردشگری به‌ویژه توسط مدیران محلی، اقدام افراد سرشناس و معتمدین محلی در جهت ایجاد کسب و کارهای جدید در حوزه گردشگری.
	نهادی	حذف موازی کاری در سازمان‌های مختلف متولی توسعه کارآفرینی گردشگری، همکاری سازمانهای مختلف ذیربط در مسائل شهری و روستایی در راستای توسعه کسب و کارهای گردشگری، کاهش مراحل پروسه ثبت مالکیت زمین و دارایی‌ها، دریافت مجوزهای مورد نیاز تأسیس کسب و کار در حوزه گردشگری شهری و روستایی، تسهیل شرایط ضمانت و وثیقه برای دریافت وام توسط کارآفرینان شهری و روستایی، نظارت مناسب بر روند مصرف وام‌های ارائه شده به مردم محلی در جهت کارآفرینی گردشگری، توسعه و اجرای مؤثر قوانین حمایت کننده کارآفرینی شهری و روستایی در بخش گردشگری، توسعه قوانین ایمنی.
زیست پذیری	کالبدی-زیرساختی	توسعه زیرساخت‌های بهداشتی درمانی، توسعه زیرساخت‌های مسکن، توسعه زیرساخت‌های بانکی، توسعه زیرساخت‌های ارتباطات فیزیکی با سایر نقاط روستایی و شهری، توسعه زیرساخت‌های ارتباطی دسترسی پیاده، مسیرهای پیاده، سواره و دوچرخه برای رسیدن به مکان‌های صعب العبور جهت دسترسی بهتر به مقصد توسط گردشگران، توسعه زیرساخت‌های سامانه حمل و نقل روستایی، توسعه زیرساخت‌های پشتیبانی و تسهیلاتی عمومی بین راهی، توسعه زیرساخت‌های پشتیبانی و تسهیلاتی عمومی در مقاصد گردشگری، توسعه زیرساخت‌ها و تسهیلات رفاهی اقامتی در مقصد گردشگری.
	محیط زیستی	بهره‌مندی از منابع طبیعی پایه تولید در سطح روستا (زمین، آب، پوشش گیاهی و ...). حفظ و احیای منابع و میراث طبیعی، الزام کارآفرینان گردشگری برای بکارگیری فناوری‌ها و روش‌های حافظ محیط زیست، صدور مجوز و گواهینامه برای محصولات روستایی و کشاورزی ارگانیک، توسعه بکارگیری فناوری‌ها و روش‌های جدید برای کاهش ضایعات و پسماندها در کسب و کارهای گردشگری، معاف نمودن یا تخفیف هزینه‌های استفاده از محیط زیست و منابع طبیعی برای کسب و کارهای گردشگری رعایت کننده مسائل محیط زیستی، ارتقاء بهداشت محیط و حفاظت از منابع طبیعی مقصد گردشگری از جانب گردشگران با مدیریت مؤثر تورگردان‌ها.
	اقتصادی	بهره‌مندی اکثریت افراد فعال از شغل مناسب (با جایگاه اجتماعی و درآمد مناسب)، امکان اشتغال مناسب (با جایگاه اجتماعی و درآمد مناسب) برای زنان در سطح روستا، وجود فرصت های شغلی متنوع در روستا، بهره‌مندی روستاییان از درآمد کافی و استطاعت برای تأمین هزینه های معمول زندگی، بهره‌مندی روستاییان از پس انداز و ذخایر سپرده کافی، تأمین مناسب نیازهای روزمره مردم توسط فروشگاه‌های خواروبار واقع در سطح روستا، تأمین و ارائه کالاهای مورد نیاز روستاییان از طریق تعاونی روستایی، سرمایه گذاری دولت در اقدامات توسعه‌ای روستا (توسعه زیرساخت‌های پایه، اشتغالزایی و غیره، سرمایه گذاری بخش خصوصی در اقدامات توسعه ای روستا (برای مثال زیرساخت‌های اشتغال مانند توسعه صنایع کارگاهی کوچک و متوسط)
	اجتماعی	دسترسی به امکانات و خدمات آموزشی در سطوح مختلف، دسترسی به امکانات و خدمات آموزشی فنی و حرفه‌ای دسترسی به امکانات و خدمات آموزش عالی، دسترسی به مراکز آموزشی روستاها و شهرهای مجاور در سطوح مختلف، کیفیت مناسب امکانات و خدمات آموزشی در سطوح مختلف، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات فرهنگی – مذهبی در روستا، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات ورزشی، – تفریحی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات بهداشتی – درمانی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات حمل و نقل در روستا، دسترسی به امکانات و

مؤلفه	شاخص	گویه
کالبدی-زیرساختی		خدمات اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به امکانات و خدمات آتش نشانی، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، بهره مندی روستاییان از امنیت و سلامت غذایی کافی، دسترسی به مراکز خرید برای تامین کالاهای مصرفی خانوار در روستا، امنیت مناسب در محیط روستا و اطراف آن، احساس تعلق به روستا و تمایل به ماندگاری و ادامه زندگی در روستا، احساس رضایت کلی از شرایط زندگی در روستا و امید به بهبود آن
		بهره مندی از خدمات زیر ساختی پایه (آب و فاضلاب، برق، گاز) در روستا، بهره مندی روستاییان از مسکن روستایی با مساحت کافی (زیر بنا و حیاط و تعداد اتاق کافی)، بهره مندی روستاییان از مسکن مناسب (به لحاظ وجود سرویس بهداشتی و حمام، سیستم تهویه، گرمایش و سرمایش، دفع فاضلاب، روشنایی مناسب)، طراحی مناسب فضاهای عمومی روستا طبق اصول فنی-مهندسی و متناسب با کالبد روستایی منطقه، بهره مندی از راههای روستایی مناسب (برای ارتباط با روستاهای مجاور و شهر)، بهره مندی از معابر و میادین مناسب در سطح روستا
	زیست محیطی	بهره مندی از هوای پاک و سالم در روستا، بهره مندی از محیط آرام و ساکت بدون آلودگی صوتی در روستا، پیشگیری از آلودگی منابع آب در روستا، پیشگیری از آلودگی و تخریب اراضی کشاورزی و خاک در روستا، جمع آوری مناسب آبهای سطحی، پسابها و فاضلاب، کیفیت جمع آوری بهداشتی پسماند و زباله در روستا

منبع: جمینی و همکاران، ۱۴۰۲؛ نظری و صیدایی، ۱۳۹۹؛ بابایی و همکاران، ۱۴۰۲؛ حسینی کهنوج و سجاسی قیداری، ۱۴۰۳؛ روزبهانی و همکاران، ۱۴۰۲؛ رفیعی و همکاران، ۱۴۰۱؛ میرفخرالدینی و بهادری، ۱۴۰۳؛ سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۸؛ مومنی و همکاران، (۱۳۹۹)؛ آخوندی قهرودی و همکاران، (۱۳۹۹) و یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹؛ سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۸؛ مومنی و همکاران، (۱۳۹۹)؛ آخوندی قهرودی و همکاران

یافته‌های پژوهش

یافته‌های تحقیق در دو بخش مجزا به صورت توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج یافته‌های توصیفی نشان داد که ۵۹ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۱ درصد از پاسخگویان زن بوده‌اند. از نظر وضعیت تاهل ۵۳ درصد از پاسخگویان متاهل و ۴۷ درصد نیز مجرد بوده‌اند. از نظر سن بیش‌ترین درصد فراوانی با ۳۴ درصد به گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال بوده است و کم‌ترین درصد فراوانی با ۱۱ درصد به گروه سنی بالاتر از ۶۰ سال بوده است. از نظر میزان تحصیلات بیش‌ترین درصد فراوانی با ۲۸ درصد به گروه تحصیلی دیپلم و کم‌ترین درصد فراوانی با ۱۴ درصد به گروه تحصیلی ابتدایی اختصاص یافته است.

۱. بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری

به منظور بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری در روستاهای دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون میانگین ۳ به عنوان میانگین مطلوب انتخاب شده است. چنان‌چه میانگین به دست آمده از میانگین مطلوب بزرگ‌تر باشد و سطح معناداری به دست آمده از سطح ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد و حد بالا و حد پایین هردو مثبت باشند وضعیت کارآفرینی گردشگری در روستاهای دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب مطلوب و در غیر این صورت اگر میانگین به دست آمده کوچک‌تر از میانگین مطلوب باشد و سطح معناداری به دست آمده از سطح ۰/۰۵ کوچک‌تر باشد و حد بالا و حد پایین هردو منفی باشند وضعیت کارآفرینی گردشگری در روستاهای دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب نامطلوب است.

نتایج آزمون نشان داد که شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۲۶۵ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است و شاخص زیست محیطی با میانگین ۲/۸۷۳ کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص اجتماعی-فرهنگی با میانگین ۳/۱۹۳، شاخص کالبدی-زیرساختی با میانگین ۳/۱۵۴ و شاخص نهادی با میانگین ۳/۱۱۹ در وضعیت مطلوب ارزیابی شده‌اند. در مجموع کارآفرینی گردشگری با میانگین ۳/۱۲۱ با توجه به سطح معناداری به دست آمده که کوچک‌تر از سطح ۰/۰۵ است و همچنین حد بالا و حد پایین که هردو مثبت هستند مطلوب برآورد گردیده است. نتایج به دست آمده بیانگر این است که دهستان بناجوی شمالی با توجه به ظرفیت مناسب گردشگری و آب و هوای مطلوب موجب شده تا کارآفرینی گردشگری نیز در این دهستان رونق مناسبی پیدا نماید و روستاییان در این زمینه به فعالیت بپردازند (جدول ۳).

جدول ۳. بررسی وضعیت کارآفرینی گردشگری در دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
اقتصادی	۹/۳۴۸	۳/۲۶۵	۰/۰۰۰	۰/۲۶۵	۰/۳۵۹	۰/۱۸۷
اجتماعی-فرهنگی	۷/۱۱۸	۳/۱۹۳	۰/۰۰۰	۰/۱۹۳	۰/۲۷۶	۰/۱۱۷
نهادی	۶/۲۴۷	۳/۱۱۹	۰/۰۰۰	۰/۱۱۹	۰/۱۹۷	۰/۰۶۳
کالبدی-زیرساختی	۷/۶۸۰	۳/۱۵۴	۰/۰۰۰	۰/۱۵۴	۰/۲۳۷	۰/۰۹۴
زیست محیطی	۴/۸۱۱	۲/۸۷۳	۰/۰۰۰	۰/۱۲۷	۰/۰۵۶	۰/۱۸۹
جمع (کارآفرینی گردشگری)	۶/۷۸۶	۳/۱۲۱	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۲۰۸	۰/۰۶۷

۲. بررسی وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

به منظور بررسی وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که از میان ۴ شاخص مورد بررسی میانگین هر ۴ شاخص بالاتر از میانگین مطلوب است. شاخص اقتصادی با میانگین ۳/۳۴ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است. شاخص زیست محیطی با میانگین ۳/۲۲۳، شاخص اجتماعی با میانگین ۳/۱۷۶ و شاخص کالبدی- زیرساختی با میانگین ۳/۱۶۷ همگی در وضعیت مطلوب قرار دارند. در مجموع زیست‌پذیری خانوارهای روستایی با میانگین ۳/۲۲۳ با توجه به سطح معناداری به دست آمده و حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت هستند در وضعیت مطلوب ارزیابی شده است. نتایج به دست آمده بیانگر این است که با توجه به ظرفیت منطقه و رونق کسب و کارهای مربوط به گردشگری که به نوعی کارآفرینی گردشگری نیز در این دهستان رونق پیدا کرده است سبب شده تا وضعیت زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه نیز در این راستا بهبود پیدا نماید (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در دهستان بناجوی شمالی استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

مطلوبیت عدد مورد آزمون=۳						
شاخص	آماره (t)	میانگین عددی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد بالا	حد پایین
اقتصادی	۱۳/۱۹۹	۳/۳۳۴	۰/۰۰۰	۰/۳۳۴	۰/۴۳۷	۰/۲۱۲
اجتماعی	۱۱/۳۳۴	۳/۱۷۶	۰/۰۰۰	۰/۱۷۶	۰/۲۶۵	۰/۰۹۸
کالبدی-زیرساختی	۹/۶۱۱	۳/۱۶۷	۰/۰۰۰	۰/۱۶۷	۰/۲۳۳	۰/۰۸۷
زیست محیطی	۹/۳۱۲	۳/۱۹۷	۰/۰۰۰	۰/۱۹۷	۰/۲۷۸	۰/۱۲۳
مجموع (زیست‌پذیری)	۱۰/۱۲۳	۳/۲۲۳	۰/۰۰۰	۰/۲۲۳	۰/۳۱۹	۰/۱۸۳

۳. بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

به منظور بررسی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده گردیده است. کارآفرینی گردشگری به عنوان متغیر مستقل و متغیر وابسته زیست‌پذیری است. مقدار ضریب همبستگی چندگانه همان‌طور که مشاهده می‌گردد برابر با ۰/۶۸۳ است که نشان دهنده مقدار همبستگی بین متغیر مستقل و متغیر وابسته است. ضریب تعیین نیز برابر با ۰/۶۶۰ است که نشان می‌دهد تغییرات متغیر وابسته بواسطه متغیر مستقل می‌باشد. از جمله عیب‌های ضریب تعیین این است که بیش از اندازه واقعی میزان موفقیت مدل را نشان می‌دهد و متغیرهای مستقل و حجم نمونه را خیلی کم در نظر می‌گیرد و تعداد درجات آزادی را حساب نمی‌کند. به همین خاطر از ضریب تعیین تعدیل شده استفاده شده است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده همان‌طور که مشاهده می‌گردد برابر ۰/۶۴۴ است که بیان کننده این است که متغیرهای مستقل ۶۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند و مابقی تغییرات که برابر با ۳۶ درصد است و به مجذور خطا معروف است متأثر از متغیرهای خارج از مدل است (جدول ۵).

جدول ۵. تحلیل واریانس اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۵۶	۰/۶۴۴	۰/۶۶۰	۰/۶۸۳

همان‌طور که مشاهده می‌گردد مجموع تغییرات متغیر وابسته به دو صورت رگرسیون و باقیمانده نشان داده شده است که هرچه میزان باقیمانده کوچکتر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است و هرچه میزان باقیمانده بزرگتر باشد بدین معنی است که مدل از قدرت تبیین اندکی در توضیح تغییرات متغیر وابسته برخوردار است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود مقدار مجزورات رگرسیون از مقدار باقیمانده بسیار بالاتر است که با توجه به مقدار زیاد F که در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است می‌توان چنین بیان نمود که مدل از قدرت تبیین بالایی در توضیح متغیرهای وابسته برخوردار است (جدول ۶).

جدول ۶. تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری

مولفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آمار F	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۱۱/۱۲۲	۵	۹/۴۹۸	۱۴۵/۱۸۷	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳/۱۱۱	۳۴۳	۰/۰۰۰		
جمع	۱۴/۲۳۳	۳۴۸			

نتایج به دست آمده نشان داد که سطح معناداری برای تمام متغیرها کمتر از سطح ۰/۰۱ است که این نشان دهنده این است که می‌توان نتایج را به کل جامعه آماری تعمیم داد. مقدار بتای بدست آمده نشان دهنده میزان تاثیر گذاری متغیر مستقل بر متغیر وابسته است که هرچه مقدار بیشتر باشد نشان دهنده تاثیرگذاری بیشتر آن متغیر بر متغیر وابسته است. بنابراین با این توصیف نتایج نشان داد که شاخص اقتصادی بیش‌ترین تاثیر را بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی با مقدار ضریب بتای ۰/۳۷۶ داشته است. همچنین شاخص اجتماعی- فرهنگی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۹۵، شاخص کالبدی- زیرساختی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۵۹، شاخص نهادی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۵۹ و شاخص زیست محیطی با مقدار بتای ۰/۱۶۷ بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی تاثیرگذار هستند (جدول ۷).

جدول ۷. ضریب رگرسیون اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

متغیرها	ضریب استاندارد BETA	ضریب غیر استاندارد		T	سطح معناداری
		خطای استاندارد	B		
مقدار ثابت	-	۰/۰۳۹	۰/۲۴۵	۳/۲۵۶	۰/۰۵۸
اقتصادی	۰/۳۷۶	۰/۰۶	۰/۳۲۱	۱۱/۳۳۸	۰/۰۰۰
اجتماعی- فرهنگی	۰/۲۹۵	۰/۰۱۱	۰/۲۵۷	۹/۱۰۵	۰/۰۰۰
نهادی	۰/۲۱۷	۰/۰۱۷	۰/۱۷۶	۷/۸۹۱	۰/۰۰۰
کالبدی- زیرساختی	۰/۲۵۹	۰/۰۱۴	۰/۲۰۶	۸/۹۸۰	۰/۰۰۰
زیست محیطی	۰/۱۶۷	۰/۰۱۹	۰/۱۲۲	۶/۶۰۹	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده بیانگر این است که کارآفرینی گردشگری نقش بسزایی در زیست‌پذیری روستاهای دهستان بناجوی شمالی داشته است چرا که همه متغیرهای کارآفرینی بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی اثرات مثبت داشته‌اند و به نوعی نشان دهنده این است که کارآفرینی گردشگری موجب شده تا وضعیت زیست‌پذیری خانوارها به نسبت سال‌های قبل بهبود پیدا نماید و این اثرات در بلند مدت علاوه بر این که موجب اشتغال پایدار و زیست‌پذیری روستاهای مورد مطالعه می‌شود در نهایت مانع از مهاجرت روستاییان به شهرها شده و توسعه پایدار روستاها را به دنبال خواهد آورد.

۴. بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری

به منظور بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج نشان داد که سطح معناداری به دست آمده کوچک‌تر از سطح معناداری ۰/۰۵ است. بنابراین نتایج آزمون به جامعه آماری قابل قبول است. نتایج نشان داد که مقدار ضریب همبستگی به دست آمده برابر با ۰/۳۷۶ است که نشان دهنده رابطه معنادار

بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی است. به عبارت دیگر رونق کارآفرینی گردشگری باعث افزایش زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در دهستان بناجوی شمالی شهرستان بناب می‌گردد (جدول ۸).

جدول ۸. بررسی رابطه بین کارآفرینی گردشگری و زیست‌پذیری خانوارهای روستایی

زیست‌پذیری	سطح معناداری	کارآفرینی گردشگری
	۰/۰۰۰	
	۰/۳۷۶	
	ضریب پیرسون	
	تعداد	
	۰/۳۴۸	

بحث

جامعه روستایی به عنوان بخشی از جمعیت کشور که نقش مهمی در تولیدات مواد غذایی کشور را برعهده دارد در سال‌های اخیر با مشکلات فراوانی روبرو شده است که موجب شده بسیاری از روستاییان به شهرها مهاجرت نمایند. وجود خشکسالی‌های اخیر و نبود شغل مناسب در روستاها بسیاری از جوانان را به سمت شهرها روانه ساخته است. یکی از مواردی که در روستاها می‌تواند موجب فرآهم آوردن اشتغال در روستاها شود بحث گردشگری و به خصوص کارآفرینی گردشگری است. صنعت گردشگری به عنوان سومین صنعت پردرآمد جهان ظرفیت‌های بسیار زیادی را در راستای کارآفرینی و اشتغال به دنبال خود دارد که پرداختن به آن به خصوص در جوامع روستایی منفعت بسیار زیادی را عاید روستاییان می‌کند. اثرات کارآفرینی گردشگری در بعد کالبدی-زیرساختی زیست‌پذیری باعث بهره‌مندی از خدمات زیر ساختی پایه (آب و فاضلاب، برق، گاز) در روستا، بهره‌مندی روستاییان از مسکن روستایی با مساحت کافی، بهره‌مندی روستاییان از مسکن مناسب، طراحی مناسب فضاهای عمومی روستا طبق اصول فنی-مهندسی و متناسب با کالبد روستایی منطقه، بهره‌مندی از راه‌های روستایی مناسب و بهره‌مندی از معابر و میادین مناسب در سطح روستا شده است. در بعد زیست محیطی زیست‌پذیری نیز اثرات کارآفرینی گردشگری سبب بهره‌مندی از هوای پاک و سالم در روستا، بهره‌مندی از محیط آرام و ساکت بدون آلودگی صوتی در روستا، پیشگیری از آلودگی منابع آب در روستا، پیشگیری از آلودگی و تخریب اراضی کشاورزی و خاک در روستا، جمع‌آوری مناسب آبهای سطحی، پسابها و فاضلاب، کیفیت جمع‌آوری بهداشتی پسماند و زباله در روستا شده است.

نتایج اثرات کارآفرینی گردشگری بر زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در بعد اقتصادی نشان داد که کارآفرینی گردشگری سبب بهره‌مندی اکثریت افراد فعال از شغل مناسب، امکان اشتغال مناسب برای زنان در سطح روستا، افزایش فرصت‌های شغلی متنوع در روستا، بهره‌مندی روستاییان از درآمد کافی و استطاعت برای تامین هزینه‌های معمول زندگی، بهره‌مندی روستاییان از پس انداز و ذخایر سپرده کافی، تامین مناسب نیازهای روزمره مردم توسط فروشگاه‌های خواروبار واقع در سطح روستا، تامین و ارائه کالاهای مورد نیاز روستاییان از طریق تعاونی روستایی، اشتغالزایی و غیره، سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اقدامات توسعه‌ای روستا (برای مثال زیرساخت‌های اشتغال مانند توسعه صنایع کارگاهی کوچک و متوسط) شده است. همچنین این اثرات در بعد اجتماعی زیست‌پذیری سبب دسترسی به امکانات و خدمات آموزشی در سطوح مختلف، دسترسی به امکانات و خدمات آموزشی فنی و حرفه‌ای، دسترسی به امکانات و خدمات آموزش عالی، دسترسی به مراکز آموزشی روستاها و شهرهای مجاور در سطوح مختلف، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات فرهنگی - مذهبی در روستا، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات ورزشی، تفریحی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات بهداشتی - درمانی، دسترسی مناسب به امکانات و خدمات حمل و نقل در روستا، دسترسی به امکانات و خدمات اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهداشتی، بهره‌مندی روستاییان از امنیت و سلامت غذایی کافی، دسترسی به مراکز خرید برای تامین کالاهای مصرفی خانوار در روستا، احساس رضایت کلی از شرایط زندگی در روستا و اطراف آن، احساس تعلق به روستا و تمایل به ماندگاری و ادامه زندگی در روستا، احساس رضایت کلی از شرایط زندگی در روستا و امید به بهبود آن شده است. در این راستا نتایج کریم زاده و همکاران (۱۴۰۳) نشان داد که در متغیر عوامل مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی در بعد نهادی عامل دسترسی آسان به نهادها و تعاونی‌های حامی فعالیت‌های کارآفرینانه و در بعد اجتماعی عامل نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت و مشکل، بیشترین میزان تأثیرگذاری را در این رابطه داشته است. در متغیر مزیت‌های

منطقه‌ای مؤثر در کارآفرینی گردشگری روستایی، در بعد سیاسی - حقوقی عامل وجود مشوق‌های دولتی برای کارآفرینان در راستای کارآفرینی روستایی و در بعد زیرساختی عامل دسترسی به جایگاه توزیع بنزین و سوخت، بیشترین میزان تأثیرگذاری در این رابطه را نشان می‌دهد. نتایج پژوهش نشان داد که وضعیت کارآفرینی در روستاهای مورد مطالعه مطلوب است و این نتایج با یافته‌های روزبهرانی و همکاران (۱۴۰۲) که وضعیت کارآفرینی گردشگری را در شهرستان ملایر در وضعیتی نسبتاً مطلوب بیان کرده‌اند مطابقت و همخوانی دارد. همچنین از نظر وضعیت زیست‌پذیری با نتایج یافته‌های کبیری و همکاران (۱۴۰۲) که وضعیت زیست‌پذیری را در روستاهای شهرستان چهاربرج مطلوب ارزیابی کرده است مطابقت و همخوانی دارد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج به دست آمده نشان داد که روستاهای دهستان بناجوی شمالی از ظرفیت بسیار زیادی در رابطه با گردشگری و کارآفرینی گردشگری برخوردار است که می‌تواند در سال‌های آینده موجبات رشد و توسعه پایدار را در این منطقه به دنبال داشته باشد. وجود مناطق گردشگری بسیار زیاد از نوع طبیعی و تاریخی و وجود آب و هوای مناسب در طول سال گردشگران فراوانی را به این منطقه می‌کشاند. نتایج به دست آمده نشان داد که وضعیت کارآفرینی گردشگری در روستاهای دهستان بناجوی شمال مطلوب است و به همین دلیل موجب شده وضعیت زیست‌پذیری خانوارهای روستایی نیز بهبود یابد و در نتیجه مطلوب ارزیابی گردد. نتایج کلی پژوهش بیانگر این است که کارآفرینی گردشگری به عنوان جایگزینی مناسب به خصوص در روستاهایی که کشاورزی از رونق افتاده برای اشتغال پایدار در روستاها است که علاوه بر آن که موجب افزایش اشتغال و کاهش مهاجرت و بیکاری در روستاها می‌گردد با رونق و گسترش روزافزون آن سبب افزایش سطح زیست‌پذیری خانوارهای روستایی را نیز فراهم می‌آورد و موجب افزایش کیفیت زندگی روستاییان نیز می‌گردد. بنابراین توجه بیشتر به کارآفرینی گردشگری می‌تواند بسیاری از مشکلات که در حال حاضر جوامع روستایی با آن درگیر هستند را کاهش دهد. در راستای نتایج پژوهش پیشنهادت زیر ارائه شده است:

- دلیل دانش و میراث روستایی به یک مزیت رقابتی پایدار برای گردشگری و جلوگیری از تخریب بافت سنتی در اثر توسعه بی‌رویه.
- راه‌اندازی یک سازوکار مالی محلی با مشارکت دهیاری، کارآفرینان موفق و تسهیل‌گران بانکی.
- راه‌اندازی یک سامانه یا پلتفرم فیزیکی/دیجیتالی ساده که تمام فرصت‌های کاری ناشی از گردشگری را به صورت شفاف به اطلاع تمام خانوارهای روستا برساند.

ملاحظات اخلاقی

نویسنده اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسنده این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر از هیچ سازمان یا نهاد دولتی و غیردولتی حمایت مالی نشده است.

سپاسگزاری

نگارنده وظیفه خود می‌داند از داوران محترم برای ارائه راهنمایی‌های ارزنده و دست‌اندرکاران مجله کمال سپاس و امتنان را داشته باشد.

منابع

- احمدپور داریانی، محمود؛ دهقانی، محمدرضا؛ ایمانی پور، نرگس و ضیا، بابک (۱۳۹۷). واکاوی نقش مزیت‌های منطقه‌ای در ایجاد کسب و کارهای جدید. نشریه توسعه کارآفرینی ۱۱(۴)، ۶۱۹-۶۰۱. https://jed.ut.ac.ir/article_70383.html
- آخوندی قهرودی، مرضیه؛ نظری، عبدالحمید؛ رستمی، شاه‌بختی و صلاحی اصفهانی، گیتی (۱۳۹۹). تحلیل فضایی زیست‌پذیری اقتصادی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ری. *مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۹(۲)، ۲۴۵-۲۶۵.
- بابایی، محمدحسین؛ افشارزاده، نشمیل؛ قاسمی، جبار و کریمیان، نیشتمان (۱۴۰۲). تحلیل اثرات کارآفرینی گردشگری بر توسعه روستایی مطالعه موردی نواحی روستایی دهستان ریجاب در استان کرمانشاه. *مجله پژوهش‌های کارآفرینی*، ۲(۳)، ۸۹-۱۱۱.
- بیگللی، اعظم؛ عینالی، جمشید؛ رابط، علیرضا و عباسی، فریبا (۱۳۹۷). ارزیابی اثرات گردشگری خانه‌های دوم بر روی کیفیت زندگی ساکنین دائمی مطالعه موردی: دهستان سعیدآباد شهرستان ایجرود. *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۱۳(۱)، ۲۱۶-۱۹۹.
- جمینی، داود؛ نظری، حمید؛ صیدایی، سیداسکندر و برقی، حمید (۱۴۰۲). بررسی تاثیر شاخص‌های کارآفرینی گردشگری بر توسعه پایدار روستایی در قلمروهای عشایری ایران مطالعه موردی شهرستان اردل استان چهارمحال و بختیاری. *مطالعات برنامه‌ریزی قلمرو کوچ‌نشینان*، ۳(۲)، ۶۱-۷۶.
- حسینی کهنوج، سیدرضا و سجاسی قیداری، حمدالله (۱۴۰۳). شناسایی بازیگران کلیدی اکوسیستم کارآفرینی گردشگری روستایی و تحلیل تراتژیک الگوی رفتار آنها با استفاده از رویکرد آینده پژوهی. *مجله جغرافیا و توسعه*، (۷۵)، ۲۶-۱. <https://doi.org/10.22111/GDIJ.2024.46827.3581>
- رفیعی، ثریا؛ منشی زاده، رحمت‌اله و مریدسادات، پگاه (۱۴۰۱). تبیین تاثیر شاخص‌های سرمایه اجتماعی اهالی محلی بر کارآفرینی گردشگری روستایی مطالعه موردی محور گردشگری سلطانیه- غار کتله خور. *مجله پژوهش‌های دانش زمین*، ۱۳(۵۱)، ۱۳۹-۱۵۸.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ لطفی مهری، حبیب؛ پورطاهری، مهدی و طالبی فرد، رضا (۱۳۹۷). نقش مقاوم‌سازی مسکن روستایی در زیست‌پذیری روستاها (مطالعه موردی: دهستان مهری، حبیب). *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۱۳(۳)، ۵۴۳-۵۵۶.
- روزبهنی، عباس؛ مرادی، حوریه و عباسی، حامد (۱۴۰۲). تحلیل قابلیت بازساخت فضایی کارآفرینی گردشگری در توسعه نواحی روستایی مورد بخش سامن شهرستان ملایر. *مجله جغرافیا و توسعه*، ۷۰، ۲۷-۵۱.
- سجاسی قیداری، حمداله؛ صادقلو، طاهره و محمودی، حمیده (۱۳۹۸). رتبه‌بندی روستاها براساس شاخص‌های زیست‌پذیری مطالعه موردی دهستان نظام آباد شهرستان آزادشهر. *مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۵۱(۱)، ۱۲۹-۱۴۴.
- ظاهری، محمد؛ کریم زاده، حسین و حسینی شه پریان، نبی‌الله (۱۴۰۳). طراحی الگوی عوامل اثرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی با رویکرد فراتحلیل. *اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۳(۵۰)، ۱۲۳-۱۵۰.
- کریم زاده، حسین؛ سجاسی قیداری، حمداله؛ بیزاری، کارمن و نقی زاده، رباب (۱۴۰۳). واکاوی کیفی- کمی ارتباط مزیت‌های منطقه‌ای موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی با عوامل موثر در کارآفرینی گردشگری روستایی. *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۱۵(۵۶)، ۲۷-۱.
- منظم اسماعیل پور، علی؛ شاهوردی، حدیث؛ رومیانی، احمد و چهارزی، الیاس (۱۳۹۷). اولویت بندی مناطق روستایی براساس شاخص‌های زیست‌پذیری روستایی مطالعه موردی: بخش زاغه، شهرستان خرم‌آباد. *مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی (چشم انداز جغرافیایی)*، ۱۳(۴)، ۹۷۱-۹۸۸.
- مومنی، احمد؛ جهانشیری، ماندنا و عزمی، آئیژ (۱۳۹۹). اثرات حکمروایی خوب بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های پیراشهری آدران. *مجله توسعه فضاهای پیراشهری*، ۲(۱)، ۱۹۳-۲۰۵.
- میرفخرالدینی، فائزه السادات و بهادری، سیدرضا (۱۴۰۳). مدل مشارکت ذی‌نفعان در توسعه کارآفرینی گردشگری شهر یزد. *مجله جغرافیایی فضایی گردشگری*، ۱۳(۵۰)، ۱۹-۱.
- نظری سرمازه، حمید و صیدایی، سیداسکندر (۱۴۰۰). واکاوی عوامل بنیادین اثرگذار بر توسعه کارآفرینی گردشگری با استفاده از تحلیل مقایسه کیفی مجموعه فازی مطالعه موردی شهرستان کوهرنگ. *مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۵(۷۷)، ۲۶۱-۲۷۶.
- نظری، حمید و صیدایی، سیداسکندر (۱۳۹۹). واکاوی مخاطرات اثرگذار بر توسعه کارآفرینی گردشگری پایدار شهرستان کوهرنگ با استفاده از تحلیل مقایسه کیفی مجموعه فازی. *مجله مخاطرات محیطی*، شماره (۱)، ۹۷-۱۱۱.
- نیک‌سرشت، مهدی؛ فراهانی، حسین؛ محمدی یگانه، بهروز و رستمی، شاه‌بخشی (۱۴۰۲). تبیین عوامل موثر بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های روستایی مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان ایلام. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۱۳(۲)، ۱۰۹-۱۳۲. <https://doi.org/10.30488/gps.2023.392939.3633>

References

- Ahmadpour Dariani, M., Dehghani, M. R., Imanipour, N., & Zia, B. (2018). Analyzing the role of regional advantages in creating new businesses. *Journal of Entrepreneurship Development* 11(4), 601-619. (in Persian) https://jed.ut.ac.ir/article_70383.html
- Akhoundi Ghahrudi, M., Nazari, A., Rostami, Sh., & Salahi Esfahani, G. (2019). Spatial Analysis of Economic Viability in Rural Settlements of Rey County. *Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 9 (2), 245-265. (in Persian)
- Akrivos, C., Reklitis, P., & Theodoroyiani, M. (2024). Tourism entrepreneurship and the adoption of sustainable resources. The case of Evritania prefecture. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 148, 378–382. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.056>
- Aguzman, G., Pratiwi, Ch, P., Eni, Y., Sasongko, A.H. (2024). The Influence of Social Entrepreneurship Orientation on the Sustainability of Tourism Vilages Through Community Empowerment. *Indonesian Journal of Business and Entrepreneurship*, 10 (3), 488-497.
- Babaei, M. H., Afsharzadeh, N., Ghasemi, J., & Karimian, N. (2013). Analysis of the effects of tourism entrepreneurship on rural development: a case study of rural areas of Rijab district in Kermanshah province, *Journal of Entrepreneurship Research*, 2 (3), 89-111. (in Persian)
- Bertella, G. (2017). From Sharecroppers to "Flying Farmers": New Forms of Tourism Entrepreneurship in Rural Areas. *E-Review of Tourism Research*, 14(3), 133–148.
- Bigdali, A., Einali, J., Rabet, A., & Abbasi, F. (2018). Evaluating the effects of second home tourism on the quality of life of permanent residents - Case study: Saeedabad rural district, Ejroud city. *Human Settlement Planning Studies*, 13(1), 199-216. (in Persian) https://jshsp.rasht.iau.ir/article_540512.html
- Bohorquez, N. G., Stafford, L., Malatzky, C., McPhail, S. M., Selim, S. M., & Kularatna, S. (2023). Disability, equity, and measurements of livability: a scoping review. *Disability and Health Journal*, 4(8), 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2023.101521>
- Cunha, C., Kastenholz, E., & Carneiro, M.J. (2020). Entrepreneurs in rural tourism: Do lifestyle motivations contribute to management practices that enhance sustainable entrepreneurial. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, (44), 215-226.
- Dias, Á., Silva, G. M., Patuleia, M., & GonzálezRodríguez, M. R. (2020). Transforming local knowledge into lifestyle entrepreneur's innovativeness: Exploring the linear and quadratic relationships. *Current Issues in Tourism*, 1–17. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1865288>
- Dias, A., & Silva, G.M. (2021). Lifestyle Entrepreneurship and Innovation in Rural Areas: The Case of Tourism Entrepreneurs. *Journal of Small Business Strategy*, 31(4), 40–49. <https://doi.org/10.53703/001c.29474>
- Falter, M. (2023). The role of rural tourism lifestyle entrepreneurs in rethinking current tourism development. *Tourism Futures*, 5, 1-17.
- Fu, H., Okumus, F., Wu, K., & Köseoglu, M. A. (2019). The entrepreneurship research in hospitality and tourism. *International Journal of Hospitality Management*, 78, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.ijh m.2018.10.005>
- Hosseini Kahnouj, S. R., & Sejasi Qaidari, H. (2014), Identifying key players in the rural tourism entrepreneurial ecosystem and strategic analysis of their behavior patterns using a futures research approach. *Journal of Geography and Development*, (75), 1-26. (in Persian)
- Jaman. M. & Alam, R. (2016). Entrepreneurship as a Driving Force for Rural Tourism Development. *Scientific & Engineering Research*, 7(3), 254-263.
- Jamini, D., Nazari, H., Saydaei, S. E., & Barki, H. (2013), Investigating the impact of tourism entrepreneurship indicators on sustainable rural development in nomadic territories of Iran, a case study of Ardal County, Chaharmahal and Bakhtiari Province. *Journal of Nomadic Territory Planning Studies*, 3 (2), 61-76. (in Persian)
- Juanwen, Y., Quanxin, W., & Jinlong, L. (2012). Understanding indigenous knowledge in sustainable management of natural resources in China: Taking two villages from Guizhou Province as a case. *Forest policy and economics*, 22, 47-52. <https://ir.nsf.gov.cn/paperDownload/1000008127346.pdf>
- Kallmuenzer, A. & Peters, M. (2018). Entrepreneurial Behaviour, Firm Size and Financial Performance: The Case of Rural Tourism Family Firms. *Tourism Recreation Research*, 43(1), 2–14.

- Kallmuenzer, A., & Peters, M. (2018). Entrepreneurial Behaviour, Firm Size and Financial Performance: The Case of Rural Tourism Family Firms. *Tourism Recreation Research*, 43(1), 2–14.
- Karimzadeh, H., Sejasi Qeidari, H., Bizari, K., & Naghizadeh, R. (2014). Qualitative-quantitative analysis of the relationship between effective regional advantages in rural tourism entrepreneurship and effective factors in rural tourism entrepreneurship. *Journal of Geographical Studies of Arid Regions*, 15 (56), 1-27. (in Persian)
- Khorasani, M. A., Rezvani, M.R., Motiei Langroodi, S. H., & Rafiian, M. (2012). Measuring and evaluating the livability of peri-urban villages (case study: Varamin County). *Rural Research*, 3(4), 79-104 (in Persian). <https://doi.org/10.22059/jrur.2013.30233>
- Khoshnoud Bakhtiari, Y., Jahandar Malekabadi, N. (2018), The Importance of Promoting Entrepreneurship in the Sustainable Tourism Industry. *Fourth International Conference on Research in Science and Technology*, St. Petersburg, Russia, August 27. (in Persian)
- Lebambo, M. (2019). The role of entrepreneurial policies in developing rural tourism entrepreneurship in South Africa. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 8 (3), 1-21.
- Litman, T. (2011). Sustainability and Livability: Summary of Definitions, Goals, Objectives and Performance Indicators. Victoria, Canada: *Victoria Transport Policy Institute*.
- López, M., Cazorla, A., & Panta, M. P. (2019). Rural entrepreneurship strategies: Empirical experience in the northern sub-plateau of Spain. *Sustainability (Switzerland)*, 11, 5, 1-13. <https://doi.org/10.3390/su11051243>
- Lordkipanidze, M., Brezet, H., & Backman, M. (2023). The entrepreneurship factor in sustainable tourism development, *Journal of Cleaner Production*, 13, 787–798. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2004.02.043>
- Marcouiller, D. W. (2019). Cultural Tourism and Rural Entrepreneurship: A Case Study of a Scandinavian Literary Festival. *Regional Science Policy and Practice*, 11(3), 509–524.
- Martino, N., Girling, C., & Lu, Y. (2021). Urban form and livability: socioeconomic and built environment indicators. *Buildings and cities*, 2(1), 1-18. <https://doi.org/10.5334/bc.82>
- Moghim, Seyyed Mohammad (2011) Entrepreneurship and Environmental Factors Affecting It, *Journal of Management Culture*, 2 (2), 112-77. (in Persian)
- Momeni, Ahmad., Jahanshiri, M., & Azmi, A. (2019), Effects of good governance on the livability of peri-urban settlements in Adaran, *Journal of Peri-urban Space Development*, 2 (1), 193-205. (in Persian)
- Mirfakhraldini, F. A., & Bahadori, S. R. (2014). Stakeholder Participation Model in Tourism Entrepreneurship Development in Yazd City, *Journal of Spatial Geography and Tourism*, 13 (50), 1-19. (in Persian)
- Nemadzem Esmailpour, A., Shahvardi, H., Rumiani, A., & Chehraz, E. (2018). Prioritizing rural areas based on rural livability indicators. Case study: Slum area, Khorramabad city. *Human Settlement Planning Studies (Geographical Perspective)*. 13(4), 971-988. (in Persian) <https://sid.ir/paper/176078/fa>
- Nazari Sarmazeh, H., & Saydaei, S.E. (2022). Analysis of the fundamental factors affecting the development of tourism entrepreneurship using qualitative comparative analysis of fuzzy sets, case study of Kohrang County. *Journal of Geography and Planning*, 25 (77), 261-276. (in Persian)
- Nazari, H., & Saydaei, S. E. (2019). Analysis of the risks affecting the development of sustainable tourism entrepreneurship in Kohrang County using qualitative comparative analysis of fuzzy sets. *Journal of Environmental Risks*, (1), 97-111. (in Persian)
- Murphy, B. (2010). Community well-being: An overview of the concept. NWMO. http://nwmo.ca/uploads_managed/MediaFiles/1681_researchsupportprogram_communitywellbeingoverview.Pdf
- Olalekan, O.O. (2024). Rural Entrepreneurship in the Digital Age: A Systematic Review. *International Journal of Sustainable Rural Development (IJSRD)*, 1(1), 1-6.
- Pan, Y., Zhang, S., & Zhang, M. (2024). The impact of entrepreneurship of farmers on agriculture and rural economic growth: Innovation-driven perspective. *Innovation and Green Development*, 3, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.igd.2023.100093>.

- Rafiei, S., Monshizadeh, R., & Meridsadat, P. (2012). Explaining the effect of social capital indicators of local residents on rural tourism entrepreneurship: a case study of Soltaniyeh-Katalekhoreh Cave tourism axis. *Journal of Earth Science Research*, 13 (51), 139-158. (in Persian)
- Roknaddin Eftekhari, A., Lotfi Mehrouieh, H., Pourtaheri, M., & Talebi Fard, R. (2018). The role of rural housing retrofitting in the livability of villages (case study: Mehrouieh Rural District). *Human Settlement Planning Studies*, 13(3), 543-556. (in Persian) https://jshsp.rasht.iau.ir/article_545182.html
- Roobahani, A., Moradi, H., & Abbasi, H. (2013). Analysis of the Spatial Reconstruction Capability of Tourism Entrepreneurship in the Development of Rural Areas, Case Study of Saman District, Malayer County. *Journal of Geography and Development*, 70, 27-51. (in Persian)
- Seal, M. (2018). Rural Tourism Entrepreneurship as A Mechanism for Rural Development: A Case Study on Anegundi, Karnataka. *International Journal of Marketing & Financial Management*, 4(5), 67-80.
- Sejasi, Q., Sadeghloo, T., & Mahmoudi. (2019). Ranking of villages based on livability indicators: a case study of Nizamabad village, Azadshahr city. *Journal of Human Geography Research*, 51 (1), 129-144. (in Persian)
- Tang, G.N., Ren, F., & Zhou, J. (2022). Does the digital economy promote “innovation and entrepreneurship” in rural tourism in China? *Frontiers in Psychology*, 13, 1-13.
- Utami, D.D., Dhewanto, W., & Lestari, Y.D. (2023). Rural Tourism Entrepreneurship: A Systematic Literature Review on Resources and Challenges, *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 12 (4), 1322-1344.
- Yachin, J. M. & Ioannides, D. (2020). “Making Do” in Rural Tourism: The Resourcing Behaviour of Tourism Micro-firms. *Journal of Sustainable Tourism*, 28(7), 1003– 1021.
- Zahiri, M., Karimzadeh, H., & Hosseini, Sh. N. (2013). Designing a model of factors affecting the development of rural entrepreneurship with a meta-analytic approach. *Spatial Economics and Rural Development*, 13 (50), 123-150. (in Persian) <http://serd.khu.ac.ir/article1-4038-fa.html>
- Zhan, D., Kwan, M. P., Zhang, W., Fan, J., Yu, J., & Dang, Y. (2022). Assessment and determinants of satisfaction with urban livability in China. *Cities*.
- Zeng, X., Li, Y., Zhang, Ch., & Yang, X. (2024). Sustainable entrepreneurship in tourism: The interaction between tourism enterprise and community, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 60, 429-440. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2024.09.001>
- Khalilzadeh, J., Kromidha, E., & Taheri, B. (2025). Anatomy of a CSR discourse system: Entrepreneurship and tourism domains, *Tourism Management*, 110, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2025.105195>